

УДК 378.147: [342.9+364.442.2]

*Юрченко Є. О.,
к. політ. н., доцент
кафедри соціально-правового
захисту населення,
Національний
педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО” МАЙБУТНІМ ФАХІВЦЯМ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

У статті розкриваються особливості застосування методичного забезпечення дисципліни “Адміністративне право” в процесі її викладання соціальним педагогам і працівникам. Сформовано теоретичне та практичне значення поданого матеріалу, мету та завдання методичного забезпечення. Висвітлено науковий стан розкриття основного порядку законного звернення громадян до органів державної влади в юридичних і педагогічних науках. Розкрито наповнення модулів дисципліни та практичну частину її засвоєння, що складається зі словникової роботи, питань і завдань для самоконтролю, індивідуальних завдань, роботи з першоджерелами: вивчення першоджерел та анотування літератури, творчих завдань і проблемних ситуацій.

***Ключові слова:** права громадян, звернення громадян, органи державної влади, адміністративні правовідносини, адміністративна відповідальність.*

В статтє раскрываются особенности применения методического обеспечения дисциплины “Административное право” в процессе

ее преподавания социальным педагогам и работникам. Сформировано теоретическое и практическое значение представленного материала, цели и задачи методического обеспечения. Освещено научное состояние раскрытия основного процесса законного обращения граждан в органы государственной власти в юридических и педагогических науках. Раскрыто наполнение модулей дисциплины и практическую часть ее усвоения, состоящую из словарной работы, вопросов и заданий для самоконтроля, индивидуальных заданий, работы с первоисточниками: изучение первоисточников и аннотирования литературы, творческих заданий и проблемных ситуаций.

Ключевые слова: права граждан, обращения граждан, органы государственной власти, административные правоотношения, административная ответственность.

The article describes the features of the application of methodical discipline “ Administrative Law “ in the process of it’s teaching to educators and social workers. Theoretical and practical value of the presented material, the purpose and task of methodical providing are created. The scientific condition of disclosure of the main agenda of the lawful address of citizens in public authorities in legal and pedagogical sciences is shined. It is opened filling of modules of discipline and practical part of its learning, consisting of dictionary work, questions and tasks for self-checking, individual tasks, work with primary sources: studying of primary sources and annotation of literature, creative tasks and problem situations.

Keywords: civil rights, appeals, public authorities, administrative relationship, administrative responsibility.

Кожний громадянин України має право на звернення до органів державної влади для визнання, оспорення чи захисту своїх прав. Українська держава має бути гарантом легітимності та законності їх здійснення. Діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб повинна бути спрямована на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян, а також на надання їм кваліфікованих адміністративних послуг. Порядок законного звернення громадян, відповідальність органів влади за незаконність своїх дій та інші різноманітні аспекти важливі для фахівців соціально-правового захисту населення розкриваються в процесі вивчення дисципліни “Адміністративне право”. Адже вони мають бути безпосередньо гарантами законності процесу здійснення своїх прав громадянами України.

Відповідно до Закону України “Про звернення громадян”, громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов’язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Тематика дослідження на теоретичному рівні може використовуватися при викладанні самої дисципліни та написанні посібників, монографій. Практичне значення теми полягає в можливості використання матеріалів майбутніми фахівцями соціально-правового захисту в процесі проходження практики та при здійсненні своєї фахової діяльності.

Різноманітні теоретичні аспекти правового порядку звернення громадян до органів державної влади, що розкриваються при викладанні дисципліни “Адміністративне право” розкриваються у працях А. Ю. Осадчого, М. І. Логвиненка, І. О. Іерусалімової, І. Л. Бородіна, Е. В. Горян, І. М. Ковчиної, М. В. Черненко та ін. Та можна сказати, що забезпечення практичного комплексу дисципліни “Адміністративне право” для забезпечення належного рівня професійної компетенції специфічної роботи по наданню правових послуг майбутніми фахівцями соціальної сфери створено не було. Тому-то, запропоноване методичне забезпечення викладання дисципліни “Адміністративне право” є актуальною складовою професійної підготовки фахівців соціально-правового захисту населення.

Метою статті є засвоєння студентами теоретичних знань у сфері адміністративних відносин між органами управління та громадянами України, формування практичних умінь тлумачення та застосування норм адміністративного законодавства при наданні юридичних послуг.

Серед завдань можна виділити такі, як: сформувати у студентів знання соціально-правового поля; навчити розкривати та аналізувати зміст нормативно-правових актів у сфері адміністративних правовідносин; організувати консультування у своїй майбутній роботі з правильним використанням юридичної літератури та веденням юридичної документації.

Загальний обсяг дисципліни об'єднує всі види навчальної діяльності студента: аудиторні заняття, самостійна робота, контрольні заходи (модульний контроль, залік). Дисципліна включає себе два модуля. Вивчення тем першого модуля передбачає формування та поглиблення знань студентів щодо співвідношення адміністративного права, державного управління та виконавчої влади, особливостей застосування норм адміністративного права у роботі соціального педагога та працівника, механізму адміністративно-правового регулювання звернення громадян до органів державної влади, законності державних рішень і гарантій їх дотримання, правопорушення в адміністративному праві, притягнення до адміністративної відповідальності та порядку ведення адміністративно-процесуальної діяльності в Україні.

Вивчення другого модуля спрямоване на систематизацію знань студентів соціального працівника та педагога щодо загальних положень адміністративно-правового управління, а саме: управління соціально-культурним будівництвом, управління економікою, управління адміністративно-політичною діяльністю.

У процесі вивчення курсу для засвоєння набутих теоретичних знань до кожного модуля студентам сформований комплекс практичної роботи, що являє собою блок завдань із самостійної та індивідуальної роботи. Це словникова робота, питання та завдання для самоконтролю, індивідуальні завдання, робота з першоджерелами (вивчення першоджерел та анотування літератури, творчі завдання та проблемні ситуації).

Наприклад: *Тема 6. Адміністративна відповідальність як категорія державних гарантій.*

Методичні вказівки. У процесі вирішення завдань самостійної роботи потрібно акцентувати увагу на юридичному порядку проходження адміністративної справи, адміністративного процесу та моментах встановлення адміністративної відповідальності при порушенні соціальних прав громадянина та накладенні адміністративного стягнення. Із запропонованої літератури студенти мають взяти і засвоїти правові можливості виявлення та оскарження незаконних дій органів виконавчої влади, їх посадових осіб і порядок оформлення та подання заяв, скарг і звернень як можливостей гарантування своїх прав. На самостійне опрацювання виноситься аналіз положень Закону України "Про звернення громадян", значення роботи органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення.

Словникова робота. Звернення громадян, адміністративна відповідальність, адміністративне стягнення, адміністративне провадження, адміністративний нагляд. *Питання та завдання для самоконтролю.* Питання. Які ви знаєте форми звернення громадян? Які ви знаєте види проваджень в адміністративному праві? Які ви знаєте підстави виникнення адміністративних правовідносин? Хто здійснює громадський контроль за реалізацією прав громадян? Завдання. Законспектувати положення Закону України “Про виконавче провадження”. Зробити коротку анотацію Закону України “Про захист прав споживачів”. Написати есе на тему “Державний примус як міра утримання неправомірної поведінки”. Підготувати власні напрями впровадження державної молодіжної політики та способи її реалізації. Законспектувати Закон України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі”.

Індивідуальні завдання. Проаналізувати роль і значення роботи органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення. Розкрити адміністративну відповідальність за невиконання соціальних програм як засіб покарання чи засіб захисту. Визначити заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх. Прокоментувати незаконні дії органів виконавчої влади, їх посадових осіб і порядок їх оскарження. *Робота з першоджерелами. Вивчення першоджерел.* (Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації / А. Т. Комзюк. – Х., 2002. – 336 с.; Кодекс України про адміністративні правопорушення : станом на 22.03.2004 р. – К. : Велес, 2004. – 184 с.; Великий юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2007. – 992 с.; Юридичний словник / за ред. В. Г. Гончаренка. – Ю., К. : “Форум”. – 2005. – 473 с.).

Робота з першоджерелами. Анутування літератури: а) Закон України “Про звернення громадян” від 2 жовтня 1996 р. – інформаційний портал Верховної Ради України – www.rada.gov.ua; б) Закон України “Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду” від 1 грудня 1994 р. – інформаційний портал Верховної Ради України – www.rada.gov.ua

Творчі завдання та проблемні ситуації: Завдання 1. Розкрийте проблемні теоретичні питання: дайте визначення понять “адміністративна юстиція” та “адміністративна юрисдикція” за українським

законодавством; розкрийте законодавче закріплення адміністративно-го нагляду органами прокуратури за законністю і дисципліною; проаналізуйте порядок проходження провадження за зверненням громадян; охарактеризуйте поняття “скарга” за законодавством України; вкажіть форми суб’єктів, до яких можуть звернутися громадяни за захистом прав. Завдання 2. Визначте максимальний термін перебування порушника при використанні заходу “адміністративного затримання” (не враховуючи особливі обставини): а) не більше як шість годин; б) одна година; в) не більше як три години; г) не менше як одна доба. Завдання 3. а) Розробити міні-вправу на тему “Покарати чи помилувати” за статтею Кодексу України про адміністративні правопорушення; б) Розробити міні-тренінг “Звертайся і отримуй допомогу”:

Наприклад: *Актуальність*. У сучасний період розвитку демократичної держави Україна, з прийняттям нового законодавства та удосконаленням вже прийнятого, залишається актуальним питання правомірного захисту громадянами своїх прав, запобіганню правопорушень у цій сфері та відкритості та доступності влади. Тому на початковому етапі досить актуальним є донесення соціальним правозахисником до студентів основних понять і порядку їх можливості звернутися за захистом своїх прав. *Мета*: Ознайомити студентів зі структурою державної влади та з’ясувати можливості звернення до органів для забезпечення захисту своїх прав. *Завдання*: 1. Ознайомити аудиторію з таким засобом забезпечення законності та дисципліни як звернення громадян. 2. Визначити порядок органів державної влади, до яких у разі потреби можна звернутися. Аудиторія складає 15–20 чол. Тривалість продовження тренінгу 45 хв.

Заняття 1. Соціальний педагог або працівник, який є тренером, вітається з учасниками, а вони вітаються один з одним. Тренер повинен мати з собою необхідні нормативно-правові документи, такі як Конституція України, Закон України “Про звернення громадян”. Тренер подає для ознайомлення ряд понять: *Пропозиція (зауваження)* – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства. *Заява (клопотання)* – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством

їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. *Клопотання* – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо. *Скарга* – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Далі тренер ставить ряд запитань і отримує відповіді: “Чи доводилось Вам звертатися до певних осіб для вирішення свого питання?” – “Так. Доводилось”. – “А до кого можна звернутись?” – “До органів державної влади”. Тренер нагадує, що в державі існує три гілки влади: законодавча, виконавча і судова. Він ділить групу на три частини і пропонує кожній визначити: куди і з якими питаннями можна звернутись?

Заняття 2. Тренер пропонує шляхом піднімання рук назвати міністерства, які діють в Україні. Потім подає список міністерств України і, поділивши аудиторію на дві групи, пропонує кожній групі співставити – який міністр, що очолює, та правильність діючих міністерств: Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство вугільної промисловості України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Міністерство з питань житлово-комунального господарства України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство культури України, Міністерство надзвичайних ситуацій України, Міністерство оборони України, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України.

Після подання правильної інформації тренер пропонує виділити міністерства, які були приєднані. Наприкінці звіряються результати

та робляться висновки. Тренер запитує, що запам'яталось, що не зрозуміли, подає на розгляд перелік нормативно-правових документів і прощається.

Виходячи з вищевказаного, можна вважати, що методичне забезпечення викладання дисципліни “Адміністративне право” сприяє систематичній і динамічній роботі студентів над засвоєнням матеріалу дисципліни. Забезпечує на практиці засвоєння порядку діяльності однієї з гілок влади, а саме – виконавчої, яка безпосередньо пов'язана з державним управлінням. Воно являє собою підзаконний, виконавчорозпорядчий характер і ґрунтується на прийнятті рішень, їх виконанні та здійсненні контролю за реалізацією. Розроблення методичного забезпечення з дисципліни “Адміністративне право” дозволяє систематизувати всі аспекти практичної діяльності студентів по модулях та використовувати здобуті знання для надання фахової допомоги клієнтам у майбутньому.

Література:

1. Ковчина І. М. Основи соціально-правового захисту особистості : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спец. “соціальний педагог” / І. М. Ковчина ; за заг. ред. докт. філос. наук, проф. А. О. Ярошенко. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 297.

2. Ковчина І. М. Актуальні проблеми соціально-правового захисту населення : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спец. “соціально-правовий захист населення” / І. М. Ковчина, М. В. Черненко, І. Ю. Радчук. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – 116 с.

3. Черненко М. В. Основи галузевого законодавства в соціальній роботі : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спец. “соціальна педагогіка”, “соціальна робота” / М. В. Черненко ; за заг. ред. докт. пед. наук. проф. І. М. Ковчиної. – К. : НПУ, 2011. – 149 с.